

חרב משה אברהם פטרוב

מח"ס פתחי דעת

ראש כולל אמרי יושר – ירושלים

0254567

קיום מצות קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע

(א) במשנה רפ"ב בברכות שנינו למה קדמה פרשת שמע לפרשה והיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות.

בהשקפה ראשונה נראה שקבלת עול מלכות שמים שבפרשה ראשונה היא בפסוק ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך וכו' דדרשין בריש פ"ט בברכות – ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך, שהרי הפסוק שמע ישראל וכו' הוא צווי על יחוד השם. ואף דנקטינן להלכה כדברי ר' יוסי בר"ה לב, ב שיוצאים ידי חובת אמירת פסוקי מלכיות בשמע ישראל וכו', מ"מאכתי יל"ד דנהי דמוכח שיש בפסוק שמע ישראל וכו' ענין מלכות, ובאמירת שמע ישראל וכו' אנו מודיעים שד' הוא מלך העולם (ועי' תוס' ברכות מ, ב ד"ה אמר אביי), מ"מ קבלת עול מלכות שמים הוא ענין נוסף, שמקבל עליו עול מלכותו להיות משועבד לקב"ה ולקיים כל מה שיצווה.

(ב) אמנם ממה שנפסק בשו"ע בסי' סא, יד שצריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת כדי להפסיק בין קבלת עומ"ש לשאר מצוות מבואר שבפסוק שמע ישראל וכו' יש קבלת עומ"ש. ועיי"ש עוד בסעיף ט באיסור לומר ב' פעמים שמע, ומבואר שם במשנ"ב בס"ק כב ובס"ק כז שהאיסור הוא רק בכפילת פסוק ראשון שהוא עיקר קבלת עומ"ש, וע"ע בשו"ע סי' סב, ה וסי' סה, ב. וע"ע בסה"מ לרמב"ם מ"ע ב' שמבאר את המשנה בפ"ב דברכות כדי שיקבל עליו עומ"ש דקאי על הפסוק שמע ישראל וכו'.

והדבר מפורש בגמ' בברכות יג, ב דאיתא התם ת"ר שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד זו ק"ש של ר' יהודה הנשיא, א"ל רב לר' חייא לא חזינא ליה לרבי דמקבל עליו עומ"ש, א"ל בר פתתי כשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עומ"ש.

(והנה מצוות הכוונה המיוחדת המעכבת שיש בקריאת שמע היא משום שיש בקריאת שמע קבלת עומ"ש ואינה מצוות קריאה בלבד, שקבלת עומ"ש היא בקבלה בלב, ולהלכה פסקינן כר"מ דאמר התם, שמע ישראל ד"א ד"א עד כאן צריך כוונת הלב. וכן משמע שם בתוס' ד"ה על לבבך בעמידה שכתבו ח"ל וכן הלכה, במהלך בדרך מצווה לעמוד בפסוק ראשון ובעינן כוונה בפסוק ראשון לבד, וכן איתא בתנחומא רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיגיע לואהבת ילך לדרכו עכ"ל, מבואר שבפסוק הראשון יש קבלת עומ"ש ומשמע שחיוב הכוונה הוא מחמת קבלת עומ"ש, וכ"כ במשנ"ב סי' ס' ס"ק יא¹).

1 והנה בתחילת פ"ב דברכות נחלקו תנאים עד היכן כוונת הלב, דר"א ס"ל דכוונת הלב עד אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ור"ע ס"ל שכל פרשה הראשונה צריכה כוונת הלב, ור"מ ס"ל שרק פסוק שמע

ג) והנראה בזה שקבלת עומ"ש שבפסוק שמע ישראל היא באמירת ד' אלקינו. דנראה פשוט ולא סגי לכיין מ"ש בטושו"ע סי' ה' "ובהזכירו אלקים כיין שהוא תקיף ובעל הכוחות כלם", שהרי בפסוק לא נאמר שמע ישראל ד' אלקים ד' אחד, אלא ד' אלקינו, שיש התייחסות אלקים אלינו. אלא כוונת ד' אלקינו תבאר ע"פ מה שהאריכו הרמב"ן בסוף פרשת אחרי מות (ויקרא יח, כה) והגר"ח מוואלאזין בספר נפש החיים שער א' בביאור אלהי העמים, שלכל אומה ולשון נתן הקב"ה שר הממונה על אותה אומה, שדרכו היא מקבלת את השפע השייך לה [ומחמת כן טעו או"ה לעבוד את השרים העליונים וכמבואר ברמב"ן פרשת יתרו (שמות כ, ג) אך עם ישראל מיוחד לד' יתברך והם נמצאים תחת השגחתו הישירה, וזה מש"כ "והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים" (ירמ', י, ד)². וענין זה הודיענו ד' בהתגלות הראשונה לעם ישראל לתת להם תורה ומצוות בדיבור אנכי ד' אלקיך וכו', שבדיבור זה התגלה הקב"ה לעם ישראל והודיעם ששם ה-י-ה (שהוא שם העצם המורה על כך שד' הי' הו' ויהי' ומציאותו

ישראל צריך כוונת הלב. ונראה דאף טעמם של ר"א ור"ע דבעינן כוונת הלב עד על לבבך או בכל פרשה הראשונה הוא משום שיש בזה משום קבלת עומ"ש, וכמבואר בדברי ר' יונה בספר היראה אות לא שפסק כר' אליעזר שכוונת הלב היא עד על לבבך, ועי"ש שכתב ח"ל על לבבך, עד כאן כוונת הלב ועיקר קבלת עול מלכות שמים עכ"ל. וביאור הדברים, דהנה קבלת עומ"ש כוללת את הקבלה לעשות ולקיים את כל דברי ד', וזה הכוונה בפסוק והיו הדברים האלה וכו' דס"ל דקאי על כל מצוות התורה, שדברי תורה יהיו תמיד לנגד עיניו של האדם כדי לקיימם. ודעת ר"ע דיליף מקרא דכל פרשה ראשונה בעי כוונת הלב ה"ז משום שכל הפרשה הראשונה יש בה מענין קבלת עומ"ש, וכמש"כ ר' יונה בשערי תשובה שער ג, כב, שמצוות תפילין ומוצה הינם בכלל קבלת עומ"ש "כי על כן נכתבו בפרשת שמע ישראל". ועי' בגמ' ברכות טו, א אריו"ח הרוצה לקבל עול מלכות שמים שלימה וכו' ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל, וכתבו שם תר"י (ח, א מדפי הרי"ף) ד"ה הרוצה וכו' ח"ל טעם הדבר מפני שבתפילין שבראש אדם משעבד לבורא ית"ש את הנשמה שהיא במוח, ובתפילין שבורע אדם משעבד גופו וכו' ובמוצה אדם משעבד ממנו, אלא שלא הזכירו בכאן מוצה מפני שמצוותה נעשית בשעה אחרת, וכשקורא ק"ש ומתפלל שמעבד נשמתו וגופו זו היא מלכות שמים שלימה עכ"ל. וע"ע בשו"ע סי' סג, ושמבואר שם ג"כ שכל פרשה ראשונה יש קבלת עומ"ש.

והנה בדברי רבינו יונה בספר היראה מבואר שפסק כר' אליעזר הסובר שעד על לבבך כוונת הלב (וחלק על הרי"ף, הרמב"ם והתוס' שפסקו כרבא שפסק כר"מ שרק בפסוק ראשון צריך כוונת הלב) וביאר טעמו שעד כאן הוא עיקר קבלת עול מלכות שמים. ואף הרשב"א תלמידו פסק בשו"ת ח"ה סי' נה כר' אליעזר שכוונת הלב עד על לבבך, אלא שבדבריו מבואר דהך כוונה אינה משום שעד פסוק זה עיקר קבלת עומ"ש, אלא כוונה זו נוכעת מגוף המצווה שאנו מצווים בפסוק והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך על לבבך, שהמצווה בפסוק זה היא שהדברים שנאמרו בתחילת הפרשה שד' הוא אחד והוא אלקינו ושאלו חייבים למסור נפשנו ותאותינו וכל מאדנו לשמו יתברך, יהיו מוסכמים וחקוקים על לבבך, וכתב הרשב"א שם ח"ל ובלתי גמר כוונת הלב והסכמתו לא יתכן אמתת הענין, על כן באמרנו על לבבך צריכין אנו להתבונן על כוונה הזאת ושנסכים עליה, על כן נ"ל שהלכה כדברי מי שאמר עד על לבבך שם צריך כוונת הלב עכ"ל.

2 ותחילת בחירת עם ישראל להיות חלקו של ד' היתה בכריתת הברית עם אברהם, וכמבואר בציור המילה "הקמתי בריתי ביני ובינך ובין ורעך אחרך לדרתם לברית עולם, להיות לך לאלקים ולורעך אחרך" (בראשית יז, ז) ובמ"ש בביאור ד' אלקינו מתבארים מקראות רבים.

מוכרת מצד עצמה ואינה תלויה בשום מציאות אחרת כלל, וכמבואר ברמב"ם בתחילת הל' יסודי התורה, וזהו ביאור משמעות שם ה-ו-י-ה) הוא אלקיך, ולכן לא יהיה לך אלהים אחרים וכו' – שלא תקבלו עליכם שום כח רוחני אחר שיהיה המנהיג שלכם, וזאת הכוונה באמירת ד' אלקינו שבקריאת שמע, שאנו מקבלים את שם ה-ו-י-ה להיות האלקים שלנו ואנו העם שלו³.

והנה מכלל בחירת ד' את עם ישראל לחלקו להיות לו לעם והוא יהיה לנו לאלקים נובע שעם ישראל חייב לשמור את מצוות ד' כמלך המצוה את עמו וכמבואר בפסוקים רבים, ומפורש הדבר בפרשת כי תבוא (דברים ס"פ כו) בהשלמת נתינת מצוות התורה לעם ישראל בסוף ארבעים שנה. "היום הזה ד' אלקיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך. את ד' האמרת היום להיות לך לאלוקים וללכת בדרכיו ולשמור חקתיו ומצוותיו ומשפטיו ולשמור בקולו. וד' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך ולשמור כל מצוותיו". נמצא שכשם שד' בחר אותנו לחלקו, כך עם ישראל קיבל את הקב"ה להיות לו לאלקים, ובאמירת ד' אלקינו אנו מקבלים את ד' לאלקים לשמור ולעשות כל מה שיצווה עלינו. (ובמש"כ כאן מתבארים פשטם של פסוקים רבים).

ד) ויש ללמוד כן מדברי הרמב"ן בפירושו לפר' יתרו (כ, ב) שהביא דברי המכילתא שבדיבור אנכי ד' אלקיך יש צווי על קבלת עול מלכות שמים, וביאר הרמב"ן וז"ל הדיבור הזה מצוות עשה, אמר אנכי ד' יורה ויצווה אותם שידעו ויאמינו כי יש ד' והוא אלקים להם, כלומר הוה קדמון, מאתו היה הכל בחפץ ויכולת, והוא אלקים להם שחייבים לעבוד אותו וכו'. וטעם מבית עבדים, שהיו עומדים במצרים בבית עבדים שבוים לפרעה, ואמר להם זה, שהם חייבים שיהיה השם הגדול והנכבד והנורא הזה להם לאלקים שיעבדוהו, כי הוא פדה אותם מעבדות מצרים, כטעם עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים עכ"ל. והוסיף שם הרמב"ן וז"ל וזו המצוה תקרא בדברי רבותינו קבלת עול מלכות שמים, כי המלים האלה אשר הזכרתי הם כמלך כנגד העם, וכך אמרו במכילתא לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, למה נאמר, לפי שהוא אומר אנכי ד"א, משל למלך שנכנס למדינה אמרו לו גזור עלינו גזירות, אמר להן לאו, כשתקבלו מלכותי אגזור עליכם גזירות, שאם מלכותי אינכם מקבלים גזרותי היאך אתם מקיימין, כך אמר המקום לישראל, אנכי ד' אלקיך, לא יהיה לך, אני הוא שקבלתם מלכותי עליכם במצרים אמרו לו הן, כשקבלתם מלכותי קבלו גזרותי כלומר אחר שאתם מקבלים עליכם ומודים שאני ד' ואני אלקיכם⁴ ואשר הוצאתיך מארץ מצרים קבלו כל

3 תראה שאף בכוננת אלקינו שבכל ברכה ובתפילה לא סגי במש"כ טושו"ע בכוננת אלקים שהוא תקיף ובעל הכוחות כולם, אלא יש לכרך אף שד' הוא אלקים שלנו, שקבלנו מלכותו והוא המנהיג והמשגיח עלינו בפרטות, והוא קדשנו במצוותיו (וכמש"כ בס"פ ציצית – ועשייתם את כל מצותי והייתם קרשים לאלקים) וצונו וכו'.

4 וע"ע ברמב"ן בטה"מ מל"ה שביאר בדברי המכילתא שבעצם האמונה "שיש אלוהים נמצא והוא המוציא ממצרים, כלומר החפץ היכול המחדש" הוא קבלת מלכותו (ולא כדבריו בפירושו לתורה

1234567

מצותי עכ"ל⁵. נמצא שבצווי אנכי ד' אלקיך וכו' כלול הצווי שנקבל את ד' לנו לאלקים להיות עמו ועבדיו ולשמור כל מצוותיו, ובאמירת שמע ישראל ד' אלקינו וכו' מקיימים צווי זה, ע"י שאנו מקבלים עלינו את ד' להיות לנו לאלקים ולשמע בקולו⁶.⁷

שקבלת המלכות הוא בקבלת ד' להיות אלקים לנו ואנחנו עבדיו). ונראה שהרמב"ן בסה"מ כתב כדי לבאר מש"כ במכילתא – אני הוא שקבלתם מלכותי במצרים, ולא מצאנו שקבלו מלכותו במצרים אלא במש"כ ויאמן העם, וכמש"כ שם הרמב"ן להדיא.

5 וכ"כ המפרש על הרמב"ם בהל' יסודות פ"א הל' ו', על דברי הרמב"ם שידיעת האמונה שיש ממציא לכל הבראה ושהוא המוכרח היחיד במציאות היא מצות עשה של אנכי ד' אלקיך. וכתב שם המפרש ד"ל מלת אנכי מורה על המציאות, וד' הוא השם המפורש י-ה-ו-ה יתברך המורה על חייב המציאות, אלקיך – אחר שיתאמת אצלנו מציאות הבורא ושהוא מחויב המציאות ראוי לנו שנעשה אותו אלוה עלינו, כלומר שנעבוד אותו ולא נעבוד זולתו, שכן קבלו אבותינו אברהם יצחק ויעקב אלוהותו עליהם ונקרא אלקיהם לעולם, שנאמר אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב וכו', וישראל ג"כ קבלו אלוהותו עליהם כמו שקבלו אבותינו כשאמר להם ועתה אם שמעו חשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה, כלומר שתעבדו אותי ואהיה לכם לאלוק, ולא תהיו ככל העמים שכל עם יש לו אלוה מן המלאכים או הגלגלים, אבל אני רוצה לקרב אתכם אלי ואהיה לאלוק לכם עכ"ל.

אמנם מש"כ כן בביאור כוונת הרמב"ם שכתב שידיעת דבר זה היא מ"ע צ"ע, שהרי הדבר לא מבואר כלל בדברי הרמב"ם. והנה הרמב"ם שם ביאר מה שנצטוונו בדיבור אנכי ד' אלקיך, והוא האמונה והידעיה שיש שם מצוי ראשון שאין אמתתו אחד הנמצאים, ושהוא ממציא כל הנמצאים, והמצוי הזה הוא אלקי העולם אדון כל הארץ ע"ש, והרמב"ם לא הזכיר כלל שבמצות אנכי ד"א יש צווי שנקבל את ד' עלינו לאלקים, אלא מצד האמתנה והידעיה במציאות הבורא שאין אמתתו כאמתת אחד הנמצאים (וד"ו כלול במשמעות שם ה-ו-ה) ושהוא אדון כל (וכ"ו כלול בשם אלקיך). והרמב"ם לשיטתו כתב בסה"מ מ"ע ב' שמצות קבלת עומ"ש היא בדיבור שמע ישראל ד"א ד"א, ואילו הרמב"ן שביאר אנכי ד' אלקיך, שד' הוא בורא העולם ונקבל אותו לאלקים עלינו להיות לו עבדיו ולשמע בקולו, כתב שאף באנכי ד' אלקיך יש צווי על קבלת עומ"ש.

6 ועי' בסוף ספר יהושע שיחושע אמר לעם שיבחרו אם רוצים לקבל את ד' לאלקים עליהם דבר שמחייב אותם לעבוד את ד' ולשמור כל מצוותיו, ובספר יחזקאל פרק כ מוכא שעם ישראל רצה לפרוק את השעבוד לקיים מצוות ד' ולהיות ככל הגוים, ועל כך נאמר והעולה על רוחכם היה לא תהיה, ופרש"י שם כי כבר קבלתם עליכם מרעיתכם בימי יהושע.

7 וכזה מבואר מדוע סמכו מצוות זכירת יציאת מצרים למצוות קריאת שמע, כשם שבדיבור הראשון שהצטוונו לקבל עול מלכות שמים שד' יהיה לנו לאלקים מזכור "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבריים", וכדברי הרמב"ן שלכן "הם חייבים שיהיה השם הגדול להם לאלוקים שיעבדוהו, כי הוא פדה אותם מעבודת מצרים, כטעם עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים".

ובזה נעוץ סוף הפרשה השלישית של ק"ש בפסוק הראשון – שמע ישראל וכו'. שבפסוק הראשון אנו מקבלים עלינו את ד' להיות לנו לאלקים, ובסוף פרשת יציאת נאמר "אני ד' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני ד'". והנה מכלל קבלת מלכותו הוא לשמור כל מצוותיו, ובפרשה השלישית אנו מצווים על מצוות הציצית כדי לזכור את מצוות ד' שהוציאנו מארץ מצרים להיות לנו לאלקים. ועי' במנחות מג, ב שמדמים ציצית לחותם, וכתבו שם בתר"ה חותם של טיט, שמה שמרמה חותם טיט לציצית, שכן עושין לעבדים, והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה. ובגמ' שם מג, ב מצרפים ציצית לתפילין ומזוזה, שכשם שהתפילין והמזוזה שנאמרו בפרשה ראשונה של ק"ש הם מכלל קבלת עומ"ש, אף מצוות ציצית היא מכלל קבלת עומ"ש. נמצא שפרשת ציצית הינה השלמת ענין קבלת עומ"ש.

ח) ונמצא לפי"ז ביאור הפסוק שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד, שאנו נותנים אל לבנו ומקבלים ומאמינים שה-ו-י-ה (דהיינו הבורא ששמו המיוחד מורה על מציאותו שאינה תלויה בשום דבר חוץ ממנו, ושהוא היה הוה ויהיה וכמו שביאר הרמב"ם בתחילת הל' יסוה"ת, וכל זה כלול במשמעות שם ה-ו-י-ה) הוא האלקים שלנו⁸, ושלא נטעה ח"ו לחשוב שיש לנו אלקים כשם שיש לכל העמים אלהים אחרים (וכמו שחשב סנחריב וכמבואר במלכים ב' פי"ח), לכן אנו מסיימים שד' הוא יחיד ומיוחד שאין דומה לו, ושאר אלהים אחרים כתהו והבל נחשבו לו, ואף שנראה שיש כוחות נוספים בבריאה והם האלהים אחרים, מ"מ אין מציאותם מציאות עצמית אלא מה שה' יתברך חלק להם כח ושליטה⁹.

הפסוק

ו) אמנם מדברי הרמב"ם בסה"מ מ"ע ב' מבואר שקבלת עומ"ש היא באמונה ביחוד השם, שכתב שם בסוף המצוה של האמנת היחוד הנלמדת מפסוק שמע ישראל וכו' ד' אחד — "ויקראו ג"כ זאת המצוה מלכות שמים, כי הם אומרים כדי לקבל עליו עומ"ש, ר"ל ההודאה ביחוד והאמנתו". וע"ע בגמ' בברכות יג, ב שמבואר שם שבאמירת אחד ממליכים את הקב"ה, דאיתא התם כל המאריך באחד מאריכין לו וכו', ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דרחב"א, חזיה דהוה מאריך טובא, א"ל כיון דאמליכתי למעלה ולמטה

אמר החכם

8 ועי' בשו"ת הרשב"א ח"ה סי' נ"ה שכתב ג"כ בביאור ד' אלקינו שד' הוא האלקים שלנו וז"ל ומצטרף לזה שהוא מנהיגנו, ולא כוכב ולא מזל ולא שר משרי מעלה רק הוא ית', ושהוא הבדילנו לשמו ולקחנו לחלקו כאמרו בהנחל עליון גרים וכו' כי חלק ד' עמו עכ"ל.

הפסוק

אמנם בדבריו שם מבואר שעיקר כוונת אלקינו הוא שד' הוא האלקים (לא במשמעות "בעל הכוחות כולם" שכתב השו"ע בסי' ה, ולא במשמעות של "אלקי העולם אדון כל הארץ המנהיג הגלגל בכח שאין לו קץ" שכתב הרמב"ם בהל' יסוה"ת פ"א הל' ה) דהיינו ש"הוא משגיח על פרטי מעשינו, והוא אמרו אלקינו, שלשון אלוקות מנהיג ודיין, כמו נתתיך אלהים לפרעה תרגם אונקלוס רבה, אלהים לא תקלל תרגם דיינא, ולפי שהמתפלספין משתבשין וגזרין שהוא ית' אינו משגיח בפרטים התחתונים ואפילו במין האנושי וכו', על כן אמר אלקינו כי הוא משגיח בנו".

9 והנה רש"י עה"ת בביאור שמע ישראל וכו' הביא דרשת הספרי שד' שהוא קלינו עתה ולא אלקי האומות, הוא עתיד להיות ד' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד' ונאמר ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד. ועי"ש ברמב"ן שהביא דברי רש"י, וכ"כ בספר היראה לרבינו יונה בביאור כוונת שמע למי שאינו יכול לכוון כל כך — "יכירן שד' שהוא עתה אלקינו עתיד להיות אחד".

אמנם למשי"כ הרמב"ם בסה"מ מ"ע ב' ובהל' יסוה"ת פ"א הל' ז נראה שהצויר הוא להאמין ולדעת שד' שהוא בורא כל הנמצאות הוא אחד יחיד ומיוחד, וכ"כ הרשב"א בשו"ת ח"ה סי' נ"ה בביאור ד' אחד "שהוא יתברך אחד ואין עוד, וכבר ביאר כל מה שאמרנו באמרו וידעת היזם והשבת אל לבבך כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת (דהיינו ד' אלקינו) אין עוד (דהיינו ד' אחד)".

ושו"מ בסוף ספר הזכרונות להרב ר' צדוק הכהן מלובלין שהביא מדברי הרשב"ץ בזוהר הרקיע שכתב שממצות היחוד הוא להאמין כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד' ולעבדו שכס אחד ואז יהיה ד' אחד ושמו אחד, וכתב ע"ז ר' צדוק הכהן וז"ל ואין זה נכון, ולשון הרמב"ם אינו כן, ואינו במשמע לשון הכתוב דשמע ישראל וגו' כלל, דפשוטו על היחוד בהווה לא בעתיד, עכ"ל.

ולארבע רוחות שמים תו לא צריכת וכו', ופרש"י בד"ה דאמליכתיא וכו' שהארכת שיעור שתחשוב בלבך ד' אלקים בשמים ובארץ וד' רוחותיה. ואף כתוס' ברכות מ, ב מבואר דבאמונת היחוד יש ענין מלכות, שכתבו שם וז"ל ומעין שבע דמצלי בשבת הואיל ויש בה הא ל הקדוש שאין כמוהו היינו כמו מלכות כמו שמע ישראל ד"א ד"א במקום מלכות עכ"ל. וכן נראה דקבלת עומ"ש בפסוק שמע ישראל הוא בעיקר ענינו של הפסוק שהוא להורות על ייחודו יתברך.

לכן נראה שאף בסיפא דקרא "ד' אחד" יש בו קבלת עומ"ש, דמאחר והבאור (שהוא המצוי הראשון, ממציא כל הנמצאים בשמים ובארץ, ומציאות כל הנמצאים תלויה במציאותו וברצונו) הינו יחיד ומיוחד (שייחודו הוא יחוד שאין יחוד אחר כמותו בעולם), ואין עוד מלבדו, הרי הוא מלכו של עולם, שהרי כולם תלויים בו והוא אינו תלוי ואינו מוגבל ע"י אף כח בעולם, וכולם משועבדים לרצונו וחייבים לקיים מצותיו (שאם היה עולה על הדעת שיש לו שותף ח"ו, הרי ביד הנברא הבחירה אם להשתעבד אליו יתברך). ונמצא שבפסוק שמע ישראל יש ב' בחינות של קבלת עומ"ש. א. קבלת עומ"ש בד' אלקינו, היא קבלת עומ"ש המיוחדת לעם ישראל שד' בחר בנו להיות עמו ואנו מקבלים את ד' לאלקים, וקבלה זו אינה תלויה בזה שד' הוא יחיד ומיוחד ואין עוד מלבדו, ב. וקבלת עומ"ש ב-ד' אחד והיא מחמת מציאות אחדותו יתברך שאינה קשורה בבחירת עם ישראל להיות עמו, ובחינה זו שייכת אף לכל אומות העולם, ואף או"ה עתידים להכיר בכך לעת"ל וכמ"ש בספרי שהובא ברש"י בביאור הפסוק שמע ישראל¹⁰.

ז) ובגוף מצוות היחוד אכמ"ל, אולם ראוי לציין שבמצוות יחוד ד' יש עומק לפנינו מעומק, דהנה הרמב"ם בהל' יסוה"ת פ"א הל' ז כתב בביאור ענין זה וז"ל אלוה זה אחד הוא ואינו שנים ולא ית' על שנים אלא אחד, שאין כיחודו אחד מן האחרים הנמצאים בעולם וכו' וידיעת דבר זה מ"ע שנאמר ד' אלקינו ד' אחד עכ"ל, והרמח"ל בדרך ד' ח"ד פ"ד בביאור ענין ק"ש וברכותיה הוסיף על כך וז"ל ואולם נתחייבנו אנחנו בנ"י להעיד על אמתת יחודו ית' בכל הבחינות: פירוש — בין בבחינת המציאות, שהוא לבדו המצוי המוכרח וכל הנמצאים ממנו הם נמצאים ובו תלויים, בין בבחינת השליטה, שהוא לבדו ית"ש השליט המיוחד ואין פועל שיפעל אלא מכח ורשות שניתן לו ממנו,

10 העולה מהדברים שבפסוק שמע ישראל ד"א ד"א יש קבלת עומ"ש בד' אלקינו ובד' אחד. ויש להוסיף שאף הכוונה למשמעות שם ה-ו-ה היא חלק מקבלת עומ"ש, וידועים דברי הגר"א בשו"ע סי' ה שכתב שכוונת השם בכל מקום הוא ע"פ קריאתו שהוא אדון כל, ורק בפסוק שמע ישראל יש לכון אף לכתיבתו (המרומות בגימטריה) המורה על היה הוה ויהיה, ובודאי טעם הדין הוא מחמת חיוב קבלת עול מלכות שמים שבפסוק זה. וביאור הענין נראה ע"פ משיכ הראשונים להוכיח בדרך הגיונית את אחדותו יתברך של הבורא, לכן בעצם ההכרה שיש בו לעולם שהוא מהות את הכל כלול אף שהינו יחיד ומיוחד ואין עוד מלבדו. וכע"ז מבואר בדברי הרמב"ן בסה"מ מל"ח ח' שכתב לבאר דברי המכילתא שבדיבור אנכי ד' אלקים יש צורך על קבלת עומ"ש, וכתב שם הרמב"ן לבאר שבעצם האמונה שיש אלוה נמצא והוא המציא ממצרים כלומר התפץ, היכול והמחדש הוא קבלת מלכותו.

בין בבחינת ההנהגה, דהיינו שאע"פ שהמסבות רבות גדולות ועמוקות אין המסבב אלא אחד ואין התכלית אלא אחת, דהיינו הוא ית"ש המסבב את הכל אל תכלית השלימות האמיתי, עכ"ל. ונמצא לפ"ז מצוות יחוד ד' ענינה לשלול את הריבוי ח"ו באלוקות בהנהגה ובשליטה.

אמנם בעלי החכמה הפנימית ביארו ענין יחוד ד' באופן עמוק יותר, שאין עוד מלבדו, וכמבואר בפסוקים המקבילים לשמע ישראל וכו'. וכמש"כ "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", ו"אתה הראית לדעת כי ד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", וביאור אין עוד מלבדו הוא כפשוטו, שמצדו יתברך הרי הוא ממלא כל עלמין כשם שהיה לפני בריאת העולם, וכמש"כ אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם, וכמו שביאר הענין באריכות בנפש החיים בשער ג. ועיי"ש מש"כ בס"פ יא ח"ל חש"ה כי ד' הוא האלקים וכו' ר"ל אם כי מצד השגתנו הוא נקרא בשם אלקים ומצדו יתברך נקרא בבחינת שם ה-ו-י-ה, באמת הכל אחד וד' הוא האלקים כו'.

זהו ג"כ בכלל ענין יחוד פסוק ראשון דק"ש ד' אלקינו ד' אחד, ר"ל לכון שהוא יתברך הוא אלקינו בעל הכחות ומקור שורש נשמתנו וחיותנו של כל הברואים והעולמות, ואף שברא והמציא מציאות כוחות ועולמות ובריות, עכ"ז הוא בבחינת ה-ו-י-ה ואחד מצדו יתברך שאין הברואים כולם תוצעים ח"ו כלל נגד אחדותו הפשוט יתברך הממלא כל, ונקרא גם עתה ה-ו-י-ה ואחד, עכ"ל.

ושם בס"פ ו כתב לבאר מדוע אומרים בשכמל"ו לאחר אמירת שמע ישראל ח"ל שענין יחוד פ' ראשון בתיבות אחד, היינו לכון שאדון יחיד ב"ה הוא אחד בכל העולמות והבריות כולם אחדות פשוט כמשמעו וכולם נחשבים לאין ואין עוד מלבדו יתברך לגמרי, ושלא נבא להתבונן חלילה על מהות הענין איך ומה, לזאת אנחנו אומרים אח"ו ברוך שכמל"ו, שיתבאר שם שהכוונה הוא על הבחי' שמצד השגתנו שמתראה מציאות עולמות ובריות מחודשים ברצונו יתברך הצריכים להתברך מאתו, והוא המולך עליהם, זהו ברוך שם כבוד מלכותו וכו' (זהו הענין שפסוק ראשון נקרא בזהר יחודא עלאה, ופסוק בשכמל"ו נקרא יחודא תתאה, והוא מבואר) עכ"ל, עיי"ש בכל שער ג' באריכות (וע"ע בספר הזכרונותו ס"ק ג לרב ר' צדוק הכהן בביאור מצוות יחוד ד' שהאריך ג"כ בביאור ענין זה לפי הפשטנים ולפי בעלי החכמה הפנימית).